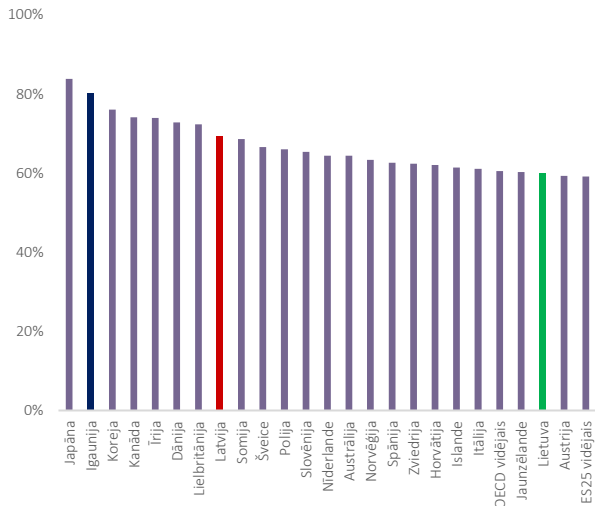

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD – Organisation for Economic Development and Co-operation) izglītības datu gadagrāmata "Īsumā par izglītību 2024" (Education at a Glance 2024)

2024. gadā ar datu palīdzību tuvāk tiek raksturots taisnīgums izglītībā OECD valstīs. Latvijas skolas sekmīgi mazina sociāli-ekonomisko atšķirību ietekmi skolēnu sasniegumos un nodrošina, ka lielāka daļa skolēnu, nekā OECD valstīs vidēji, sasniedz pamata un augstākus prasmju līmeņus galvenajās kompetencēs.

1. attēls. Skolēnu ar PISA ekonomiskā, sociālā un kultūras indeksa (ESCS) zemāko statusu, kuri sasniedz pamata līmeni un augstāku matemātikas kompetencē, paritātes indekss ar augstākā ESCS statusa skolēniem (pilnīga paritāte = 100%), 2022. gads. Avots: OECD EAG 2024, [SDG datne](#)

ATBALSTS IKVIENA IZAUGSMEI – JAU NO PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS

Bērna pirmie dzīves gadi ir izšķiroši svarīgi, jo tajos tiek ielikti pamati bērna nākotnes prasmēm, sociāli-emocionālajām kompetencēm un prasmei mācīties. No 2015. līdz 2021. gadam ieguldījumi pirmsskolas izglītībā attiecībā pret iekšzemes kopproduktu (IKP) Latvijā pieauga par 40%, kas ir viens no straujākajiem kāpumiem OECD valstīs (vidēji 5%) minētajā laikposmā.

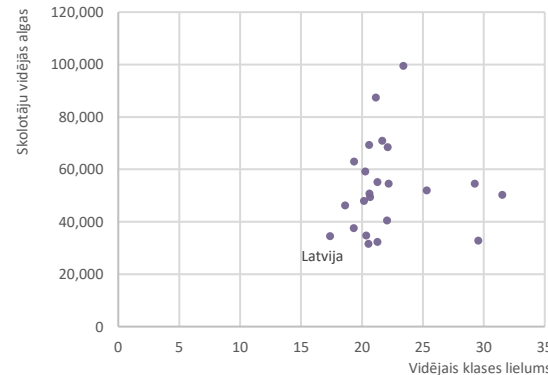
Latvija ir arī viena no septiņām OECD valstīm, kurās bērna aprūpe ir nodrošināta sākot no apmaksāta mātes grūtniecības un

dzemdību atvaļinājuma, un bērna kopšanas atvaļinājuma beigām, līdz obligātās izglītības uzsākšanai.

Ienākumu un dzīves apstākļu apsekojuma dati rāda, ka 2022. gadā Latvijā vienāds mazu bērnu (līdz 2 gadu vecumam) īpatsvars - 34%, – piedalījās pirmsskolas izglītībā gan no sociāli-ekonomiski mazāk nodrošinātām, gan labāk nodrošinātām ģimenēm, kas atšķiras no lielākās daļas OECD valstu, kurās pirmsskolas izglītībā vairāk iesaistīti bērni no labāk nodrošinātām ģimenēm.

NELIELAS KLASĒS SADRUMSTALO SKOLOTĀJU RESURSU UN ATALGOJUMU

Vidējais klases lielums Latvijas pašvaldību sākumskolās 2013. gadā bija 16 skolēni, bet 2022. gadā – 17. Savukārt ārpus galvaspilsētas areāla vienā ceturtajā daļā no sākumskolām pat klašu grupā mācās vidēji tikai deviņi skolēni. Salīdzinoši Lietuvā šajā laikposmā skolēnu skaits klasēs palielinājies no 16 uz 18, bet Igaunijā – no 18 uz 19 skolēniem. OECD vidēji tas saglabājās nemainīgs – vidēji 21 skolēns sākumskolas klasē.

2. attēls. Vidējais klases lielums un skolotāju vidējās algas pamatskolas posmā, 2022. gads. Avots: OECD EAG 2024, [D3.2. grafiks](#) un [D2.4 grafiks](#)

Nelielais vidējais skolēnu skaits klasēs un skolās (klašu grupās) sadrumstalo līdzekļus, kas tiek novirzīti skolotāju darba samaksai. Par Latvijas sākumskolas skolotāju, kuri strādāja pilnu slodzi (30 stundas nedēļā) un vairāk, vidējā faktiskā darba samaksa 2022./23. mācību gadā vēl zemāka bija Ungārijas skolotājiem, pamatizglītības otrajā posmā – Ungārijas, Čīles un Grieķijas, bet vidējā izglītībā strādājošajiem skolotājiem – Čīles, Grieķijas, Ungārijas un Igaunijas skolotājiem.

Starp visām OECD valstīm, par kurām ir pieejami dati, ieguldījumus skolotāju darba samaksā visvairāk kāpina Baltijas valstis - faktiskās darba samaksas pieaugums starp 2015. un 2023.

gadu pirmsskolas izglītības skolotājiem Latvijā ir trešais augstākais aiz Lietuvas un Igaunijas, savukārt pamatizglītībā un vidējā izglītībā - otras augstākās aiz Lietuvas.

DZIMUMU ATŠĶIRĪBAS IZGLĪTĪBĀ UN DARBA TIRGUS REZULTĀTOS

2023. gadā starp Latvijas iedzīvotājiem 25-34 gadu vecumā tikai 34% vīriešu bija augstākā izglītība, salīdzinot ar 57% sievietēm. Igaunijā šis īpatsvars sadalījums ir līdzīgs Latvijai – 32% un 56%, taču Lietuvā šajā vecuma grupā augstāko izglītību bija ieguvuši 48% vīriešu un 68% sievietes. Visās trijās Baltijas valstīs sievietes ar augstāko izglītību īpatsvars bija lielāks nekā 54% OECD valstīs vidēji, taču vīriešu ar augstāko izglītību īpatsvars Latvijā un Igaunijā ir mazāks, nekā vidēji OECD, kur tas ir 41%.

2022. gadā Latvijā darba samaksa sievietēm 25-64 gadu vecumā bez vidējās izglītības bija 62% no vīriešu bez vidējās izglītības darba samaksas, sievietēm ar vidējo izglītību – 68% no vīriešu ar tādu pašu izglītību, savukārt sievietēm ar augstāko izglītību – 71% (OECD vidēji, attiecīgi 79%, 81% un 77%). Uz šo nevienlīdzību norāda arī [Latvijas Banka](#).

Turpinot skolu tīkla sakārtošanu, pieaug iespēja stiprināt skolas un skolotājus, mazināt skolotāju vakances un atbalstīt ikvienu skolēna izaugsmi

- ❖ Mācību saturs, skolas klimats un skolēnu līdzdalības aktivitātes palīdz izglītības iestādēm veidot skolēnos taisnīguma vērtības. Rādot labu paraugu sociāli-ekonomiskās ietekmes mazināšanā skolēnu mācību sasniegumos, skolas spēj mazināt arī dzimuma noteiktās atšķirības, veicinot lasītprasmi un radošo domāšanu zēniem, un STEM kompetences meitenēm.
- ❖ OECD rādītāji, jo īpaši rādītāji par skolotāju darba samaksu, noslodzi, un klašu lielumu skolās ir un arī turpmāk būs nozīmīgs instruments, lai sekotu līdzi izglītības jomā īstenoto iniciatīvu ieviestajām pārmaiņām Latvijā, gan attiecībā uz mērķtiecīgu papildus finansējuma piesaisti pedagoģu atalgojuma celšanai, gan skolu tīkla sakārtošanu.

